

Voeding, bewegen en ontspanning op school

Inventarisatie binnen het basisonderwijs en gespecialiseerd onderwijs in Nijmegen

Colofon

Inventarisatie Voeding, Bewegen en Ontspanning op school

Afname: deze inventarisatie is uitgezet in de periode 12 december 2024 tot en met 24 januari 2025

Auteur: Bernadette Janssen, Yrene Kerckhaert en Nienke Westerhof

Uitgave: GGD Gelderland Zuid, maart 2025

Meer informatie

- Meer informatie en achtergrond over leefstijl en cijfers zie:
<https://gezondheidincijfers.ggd gelderland zuid.nl/home>
- Bij vragen over werken aan gezondheid in de wijk, op of rondom school neem contact op met de [gezondheidsmakelaars School & Jeugd](#)
- Bij vragen over deze inventarisatie neem contact met Bernadette Janssen:
bjanssen@ggd gelderland zuid.nl

Verantwoording

De Inventarisatie is uitgevoerd door GGD Gelderland Zuid in opdracht van gemeente Nijmegen, Jong Gezond en in Beweging (JGIB).

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Wie hebben er meegedaan?	3
2	Resultaten inventarisatie op thema.....	4
2.1	Waterbeleid	4
2.2	Voedingsbeleid.....	5
	<i>Kleine pauze en lunch</i>	5
	<i>Traktatie- en feestbeleid</i>	5
	<i>Voedingseducatie</i>	6
2.3	Moestuin of moestuinbakken	6
2.4	Schoolplein.....	7
	<i>Bewegen, spelen en groenbeleving</i>	7
	<i>Openbare toegankelijkheid plein</i>	8
2.5	Slaap	8
3	Wensen en ambities	9
3.1	Voedings- of drinkbeleid.....	9
3.2	Moestuineren, bewegen, spelen en groenbeleving	10
3.3	Aandacht voor slaap en/of ontspanning op school	12
4	Kansengelijkheid in relatie tot voeding en kinderen	13
4.1	Zonder ontbijt of met honger naar school	13
4.2	Voorziening extra beschikbaarheid eten op school	13
4.3	Programma schoolmaaltijden	14
5	Overige opmerkingen of vragen.....	16
	Samenvatting.....	17
	Bijlage 1. Vragenlijst	19

1 Inleiding

Opgroeien in goede gezondheid, je talenten ontwikkelen en dromen van een gezonde toekomst. Helaas is het voor een te groot deel van de kinderen en jongeren van Nijmegen niet vanzelfsprekend. Binnen de stad zijn er grote en groeiende gezondheidsverschillen. '[Jong, Gezond en in Beweging](#)', een samenwerking tussen Bindkracht10, GGD Gelderland-Zuid, Gemeente Nijmegen, Sportbedrijf en alle andere partijen uit de stad die actief zijn op dit onderwerp, bouwt aan een samenleving waarin kinderen en jongeren in goede gezondheid opgroeien.

Scholen zijn hierin een belangrijke partner. Deze inventarisatie is uitgezet om te horen wat er al gebeurt en wat er leeft op het gebied van voeding, beweging en ontspanning. Hierbij ligt een accent op voeding. Wanneer we wensen en ambities kennen, kunnen we samen optrekken om meer kinderen in goede gezondheid te laten opgroeien.

Mochten de resultaten van deze inventarisatie vragen, opmerkingen of ideeën oproepen, of op een andere manier tot een behoefte aan nader contact leiden, dan horen we dit graag. Zie contactgegevens in het Colofon.

Samen maken we gezond gewoon!

1.1 Wie hebben er meegedaan?

Alle schoollocaties basisonderwijs en gespecialiseerd onderwijs in Nijmegen zijn benaderd om mee te doen met deze inventarisatie. In de periode december 2024 – januari 2025 zijn 56 scholen (waarvan 10 SO/SBO scholen) gevraagd om een vragenlijst in te vullen. Deze vragenlijst bestond uit 19 meerkeuze en open vragen en is verstuurd via Microsoft Forms. Zie de vragenlijst in bijlage 1. Van de 56 scholen hebben 43 scholen met een goede geografische spreiding, waarvan 5 SBO/SO locaties, de vragenlijst ingevuld. Alle vragenlijsten zijn volledig ingevuld. Het brengt ons tot een respons van 77%.

Wanneer we in dit document spreken over aantallen en percentages dan gaan we uit van de responsgroep als totaal. Dat is 77% van alle betrokken scholen in Nijmegen binnen dit onderzoek.

Gegevens zijn verwerkt per schoollocatie, er is niet gevraagd naar functienaam van de respondent. Respondenten zijn sleutelfiguren binnen de school en afhankelijk per locatie zullen dit de locatie directeur, gezonde school coördinator, brede school coördinator, kwaliteitscoördinator of een leerkracht zijn.

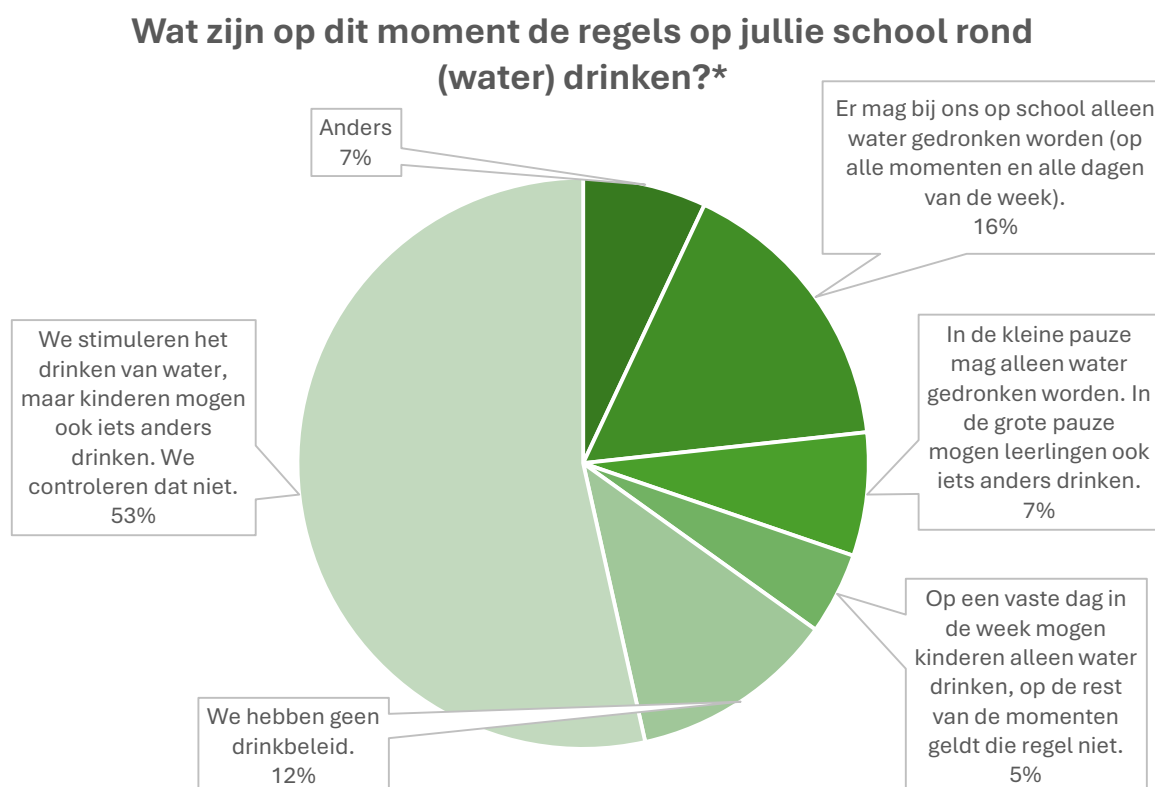
Veel dank aan alle scholen voor de bijdrage aan deze inventarisatie!

2 Resultaten inventarisatie op thema

De volgende thema's zijn bevraagd: waterbeleid; voedingsbeleid, waaronder de pauzes, traktatie/feestbeleid en voedingseducatie; moestuin(bakken); schoolplein, waaronder spelen, sport, groenbeleving en openbare toegankelijkheid; en ten slotte slaap.

2.1 Waterbeleid

De grootste groep, ruim de helft van de scholen (54%, N=23) geeft aan water drinken te stimuleren, waarbij kinderen ook iets anders mogen drinken. Zij controleren dat niet. Dit wordt gevolgd door 16% (N=7) van de scholen die aangeeft dat er op school alleen water mag worden gedronken op alle momenten en alle dagen van de week. 12% (N=5) van de scholen heeft geen drinkbeleid en 19% (N= 8) geeft er een andere invulling aan, zoals alleen water tijdens een bepaalde dag (5%, N=2) in de week of tijdens een specifiek pauzemoment (7%, N=3) of anders (7%, N=3). Zie *Figuur 1* voor een visueel overzicht.

*Figuur 1: Cirkeldiagram voor de resultaten over waterbeleid. *Onder 'water' wordt ook 'thee zonder suiker' verstaan.*

Op scholen waar het beleid is dat er 'uitsluitend water mag worden gedronken op alle momenten en alle dagen van de week', wordt het vaakst hoog op tevredenheid gescoord. De scholen met het beleid waarbij 'het drinken van water wordt gestimuleerd, de kinderen ook iets anders mogen

drinken en waarbij dit niet gecontroleerd wordt', scoort het meest divers op tevredenheid en het meest vaak een score drie (23% 3 sterren op een 5 puntenschaal). Gemiddeld scoren scholen een 3,6 op de mate van tevredenheid over het huidige drinkwaterbeleid.

2.2 Voedingsbeleid

Verskillende aspecten van voedingsbeleid zijn bevraagd in deze inventarisatie, namelijk: het kleine pauzebeleid, de lunch, het traktatie/feest beleid en voedingseducatie.

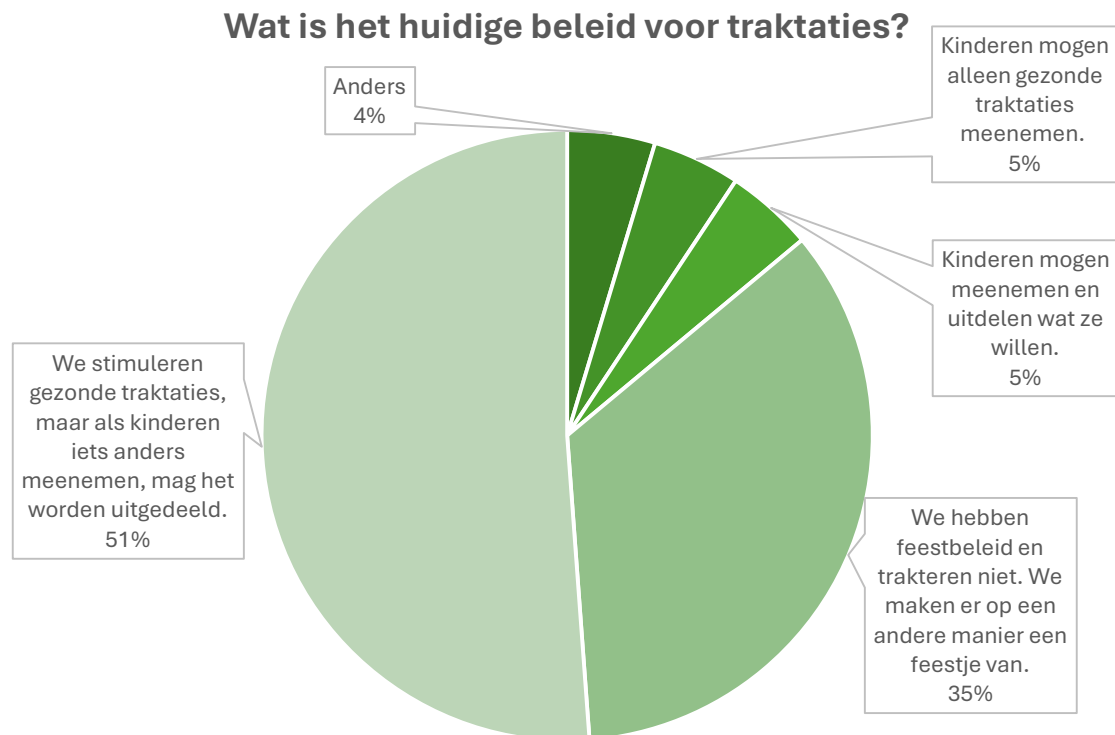
Kleine pauze en lunch

Op 56% (N=24) van de scholen is het beleid dat op alle dagen van de week door kinderen alleen fruit of groente wordt gegeten. 44% (N= 19) van de scholen stimuleren het eten van fruit of groente, kinderen mogen op deze scholen ook wat anders eten.

Op 49% (N=21) van de scholen is de afspraak alle dagen van de week te gaan voor een gezonde lunch. Kinderen of ouders worden erop aangesproken als er op deze scholen iets ongezonds wordt meegenomen. Beleid waarbij een gezonde lunch wordt gestimuleerd en kinderen ook iets anders mogen meenemen, komt voor bij 23% (N=10) van de scholen. Op 21% (N=9) van de scholen is het meenemen van een gezonde lunch de afspraak, maar wordt er niet gecontroleerd of gehandhaafd. 7% (N=3) van de scholen heeft geen of ander beleid.

Traktatie- en feestbeleid

Het beleid waarbij 'gezonde traktaties worden gestimuleerd, maar als kinderen iets anders meenemen, mag het worden uitgedeeld' wordt gevoerd op 51% (N=22) van de scholen. Door 5% (N=2) van de scholen wordt aangegeven dat er alleen gezonde traktaties mogen worden meegenomen. Ook geeft 5% (N=2) van de scholen aan dat kinderen mogen uitdelen wat ze willen. En nog eens 5% (N=2) van de scholen heeft een ander beleid voor feestjes/traktaties. Op 35% (N=15) van de scholen is er feestbeleid zonder traktaties en maakt men er op een andere manier een feestje van. Zie *Figuur 2* voor een visueel overzicht.

Figuur 2: Cirkeldiagram voor de resultaten over traktatiebeleid.

Voedingseducatie

‘Er is wel af en toe aandacht voor voedingseducatie, maar niet structureel’ wordt aangegeven door 40% (N=17) van de scholen. Door 21% (N=9) van de scholen wordt aangegeven dat men in diverse leerjaren aandacht besteedt aan voedingseducatie. Nog eens 21% (N=9) van de scholen besteedt structureel en in alle leerjaren aandacht aan voedingseducatie. Door 12% (N=5) van de scholen wordt aangegeven dat zij geen of vrijwel geen aandacht besteden aan voedingseducatie. Ten slotte scoort 7% (N=3) ‘anders’ bij dit item.

Scholen scoren gemiddeld een 3,7 (een schaal met 5 sterren) op de mate waarin zij tevreden zijn over het huidige voedingsbeleid, met de grootste groep (44%, N=19) die 4 sterren geeft.

2.3 Moestuin of moestuinbakken

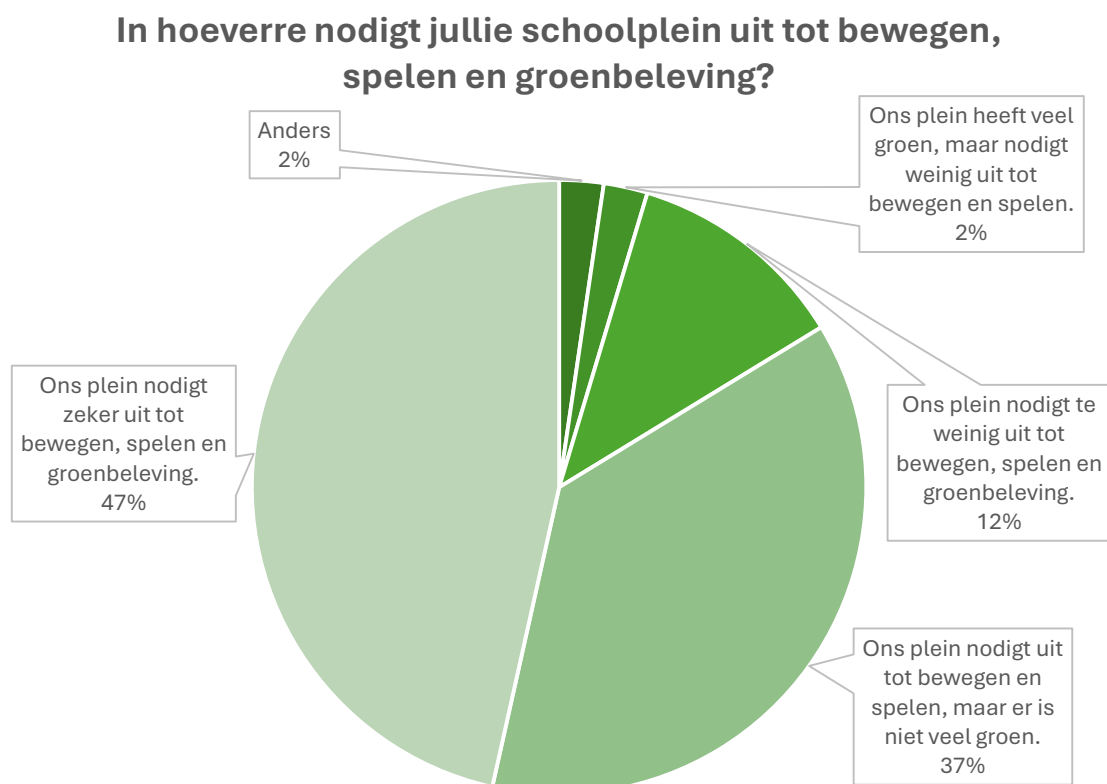
Naast Voedingsbeleid is ook moestuinieren binnen deze inventarisatie bevraagd. Moestuinieren heeft betrekking op voedselvaardigheid en daarmee het voedingsbeleid. Moestuinieren gaat ook over mentaal welbevinden, sociale interactie, bewegen en natuur (bron: ‘[Handboek Schooltuinen: Voor een gezonde en natuurbewuste generatie van Alliantie Schooltuinen](#)’). Om die reden wordt moestuinieren apart genoemd in deze paragraaf.

Op 33% (N=14) van de scholen is er al meerdere jaren een moestuin of zijn er moestuinbakken. Door 5% (N=2) van de scholen wordt 'anders' aangeduid, dit gaat over moestuinieren op een locatie in hun nabije omgeving. Door 9% (N=4) van de scholen is recent gestart met moestuin of moestuinbakken. Daarnaast geeft 9% (N=4) van de scholen aan niet te moestuinieren, maar wel aandacht besteden aan andere vormen van eetbaar groen, zoals een struik/boom op het plein of via het opkweken van groen in de vensterbank. Op 44% (N=19) van de scholen is er geen moestuin of zijn er geen moestuinbakken.

2.4 Schoolplein

Bewegen, spelen en groenbeleving

'Ons plein nodigt zeker uit tot bewegen, spelen en groenbeleving,' dat geeft 47% (N=20) van de scholen aan. Door 37% (N=16) van de scholen wordt aangegeven dat 'het plein uitnodigt tot bewegen en spelen, maar dat er niet veel groen is. Van de scholen geeft 12% (N=5) aan dat 'het plein te weinig uitnodigt tot bewegen, spelen en groenbeleving'. Eén keer (2%) wordt genoemd dat het plein veel groen heeft, maar weinig uitnodigt tot bewegen en spelen. Zie Figuur 3 voor een visueel overzicht.

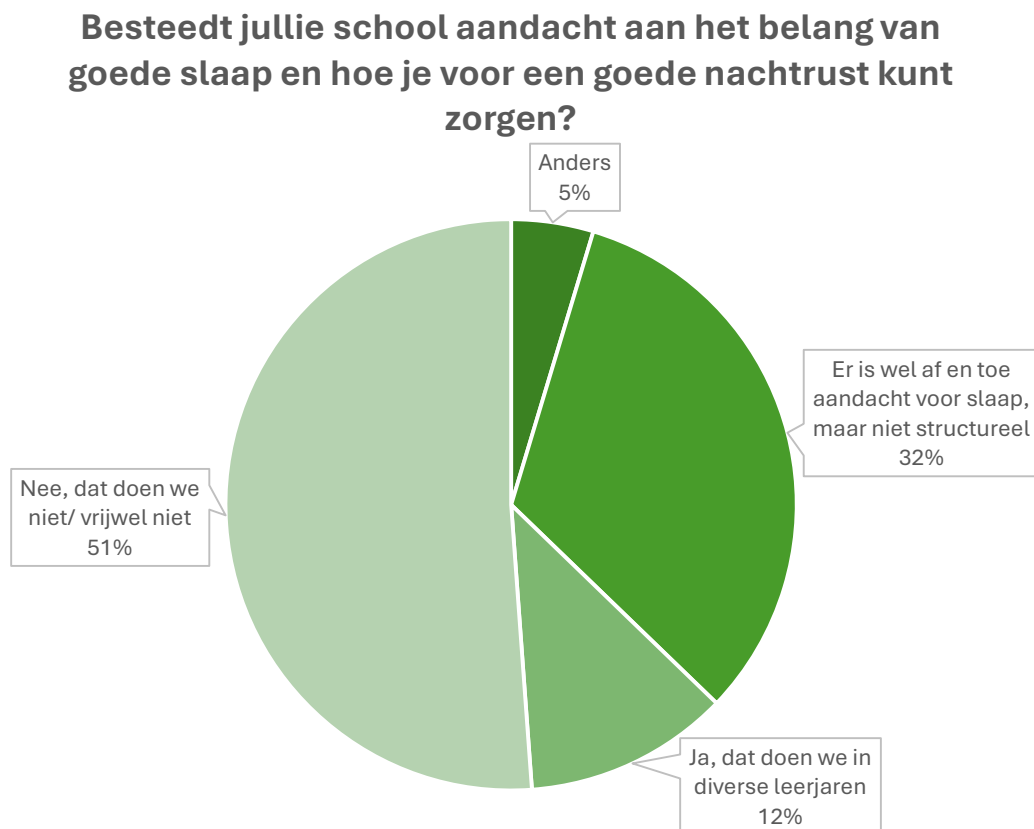
Figuur 3: Cirkeldiagram voor de resultaten over of de school uitnodigt tot bewegen, spelen en groenbeleving.

Openbare toegankelijkheid plein

Meer dan de helft van de scholen (56%, N=24) geeft aan openbaar toegankelijk te zijn na schooltijd. Bij 40% (N=17) van de scholen is dit niet het geval en 5% (N=2) geeft aan dat 'anders' van toepassing is voor de toegankelijkheid van hun schoolplein.

2.5 Slaap

Van de scholen geeft 51% (N=22) aan dat zij niet tot vrijwel geen aandacht besteden aan het belang van goede slaap en hoe je voor een goede nachtrust kunt zorgen. Een derde (33%, N=14) van de scholen heeft af en toe, maar niet structureel, aandacht voor het thema slaap en 12% (N=5) van de scholen besteedt er in diverse leerjaren aandacht aan. Zie *Figuur 4* voor een visueel overzicht.

Figuur 4: Cirkeldiagram voor de resultaten over of de school aandacht besteedt aan het onderwerp slaap.

3 Wensen en ambities

Binnen deze inventarisatie is navraag gedaan naar wensen of ambities op de volgende thema's: voedings- of drinkbeleid; moestuineren of bewegen, spelen en groenbeleving op het schoolplein; aandacht voor slaap en/of ontspanning op school. Respondenten hadden binnen dit onderdeel de mogelijkheid om open antwoorden in te vullen, in dit hoofdstuk zullen dan ook quotes worden weergegeven.

3.1 Voedings- of drinkbeleid

Bij de vraag 'Heeft u wensen of ambities ten aanzien van het voedingsbeleid of drinkbeleid op uw school?', geeft iets meer dan de helft van de scholen (53%, N= 23) aan geen wensen of ambities hierop te hebben. Van de deelnemende scholen heeft 33% (N=14) wel wensen en ambities en 14% (N=6) geeft aan dit mogelijk te hebben.

Ja, school heeft wensen of ambities ten aanzien van het voedingsbeleid of drinkbeleid (33%, N=14)

Drie scholen willen graag hun traktatiebeleid aanpassen, één is al bezig om dit vorm te geven. Drie scholen zien kansen om beter te handhaven, bijvoorbeeld bij de overblijf en specifiek als het gaat om het aanspreken van ouders.

Twee scholen zijn momenteel al bezig met het aanpassen van het voedingsbeleid en de uitvoering daarvan, en ze betrekken daarbij docenten en ouders.

"We zijn momenteel bezig met het voedingsbeleid [...]. We hebben inmiddels een enquête afgenomen binnen ons team van docenten. Er volgt nu een enquête onder ouders. Vervolgens gaan we alle verkregen data analyseren, bespreken en hier beleid op maken."

Eén school is bezig met visiebepaling binnen het team.

"Momenteel liggen de visies nog best wel uiteen. Idealiter komen we hierin meer op een lijn, we zijn hier druk mee bezig. Ik vind dat we als team mooie stappen maken."

Eén school benoemt dat ze gezonde voeding een meer structurele plek op de jaarkalender willen geven.

Drie scholen willen gezonde keuzes verder stimuleren, één school geeft daarbij aan dat ze ambities heeft om het Vignet Voeding van Gezonde School te behalen.

Nee, school heeft geen wensen of ambities ten aanzien van het voedingsbeleid of drinkbeleid (53%, N=23)

Vier scholen geven aan dat ze tevreden zijn met de huidige situatie op hun school, en daarom niets te willen veranderen. Voor één school heeft het op dit moment geen prioriteit.

Drie scholen geven aan dat ze voedings- en drinkbeleid geen primaire taak van de school vinden.

Vier scholen zien dat strakkere afspraken kunnen vastlopen op de bestedingsruimte van ouders, en hebben daarom geen wensen of ambities om het huidige beleid te veranderen.

"Als je weet dat een thuissituatie problematisch is gaan we niet te strak zitten op gezond eten, de lijn met ouders is belangrijk om goed te houden."

Eén school geeft aan dat het beleid lastig te handhaven is, voornamelijk omdat ouders het er niet mee eens zijn.

"Strakkere afspraken in wat wel of niet mee mag zou mooi zijn, echter maakt de reactie van ouders dergelijk beleid moeilijk uitvoerbaar. Lees: primair/ boos/ agressief/ we mogen niks meer/ etc. Dit maakt het voor het team lastig het beleid te handhaven."

Tien scholen geven geen aanvullende redenen.

School heeft mogelijk wensen of ambities ten aanzien van het voedingsbeleid of drinkbeleid (14%, N=6)

Vijf scholen zien mogelijkheden in het handhaven en/of het mogelijk strakker maken van de afspraken. Eén school overweegt mee te gaan doen met EU Schoolfruit.

3.2 Moestuineren, bewegen, spelen en groenbeleving

Bij de vraag 'Heeft u wensen of ambities ten aanzien van moestuinieren of bewegen, spelen en groenbeleving op uw schoolplein?' geeft 61% (N=26) aan wensen of ambities te hebben. Door 31% (N=13) wordt aangegeven dat zij geen wensen of ambities hebben op dit vlak en 9% (N=4) scholen geven aan mogelijk wensen of ambities te hebben ten aanzien van moestuinieren of bewegen, spelen en groenbeleving op school.

Ja, school heeft wensen of ambities ten aanzien van moestuinieren of bewegen, spelen en groenbeleving op school. (26 scholen, 61%)

Meer dan de helft 56% (N=24) van de scholen wil graag hun schoolomgeving (verder) vergroenen, waaronder het uitbreiden van het moestuinieren en het verbeteren van de beschikbaarheid van eetbaar groen. Niet alle scholen die moestuinieren, hebben een moestuin op het eigen plein. Twee scholen (5%) geven aan samen te werken met de locaties Yuverta of Wielewaal. Zij benoemen het beschikken over een vorm van groenbeleving op het eigen plein als relevant.

"We hebben de ambitie om meer te gaan koken met de leerlingen uit de moestuin. Hier gaan we dit schooljaar mee aan de slag."

"Door meer groen op het schoolplein te creëren en kinderen hierdoor bewuster te laten worden van de natuur is een mooi streven."

Door 14% (N=6) van de scholen wordt er genoemd dat er een werkgroep actief is voor de ontwikkeling van het plein, met betrokkenheid van leerlingenraad en/of ouders. Ook daar waar scholen al hebben geïnvesteerd in vergroening wordt genoemd dat een aanvullende impuls welkom zou zijn. Door 16% (N=7) van de scholen wordt genoemd dat men concreet financiering zoekt voor het verbeteren van het plein. Verder wordt door twee scholen genoemd dat hun plein nog beter voor alle doelgroepen geschikt zou kunnen worden gemaakt. Twee scholen noemen 'bewegend leren' en de wens om dit verder te versterken als ambitie.

“Wij hebben een mooi speelplein voor de jongste kinderen. Wij zouden graag ons speelterrein voor de oudere groepen ook willen aanpassen. Wij hebben geen budget.”

“We hebben een hele grote wens met betrekking tot de groenbeleving van ons schoolplein. Ik ben daar nu al 3 jaar mee bezig. Maar de samenwerking met de gemeente verloopt moeizaam en traag.”

En ook genoemd werd:

“Jazeker wensen, maar het feit dat het speelplein openbaar is, maakt dat we qua inrichting moeten versoberen en andere keuzes moeten maken.”

Nee, school heeft geen wensen of ambities hebben ten aanzien van moestuinieren of bewegen, spelen en groenbeleving op school. (30%, N=13)

Door drie scholen wordt genoemd dat zij overlast ervaren door vandalisme en dat dit doorwerkt in de keuzes en mogelijkheden rondom inrichting en benutten van het plein.

“Helaas hebben wij door veelvuldig vandalisme onze poorten na schooltijd gesloten. Alleen in BSO tijd mogen er nog kinderen op het schoolplein, mits het geen overlast is voor de BSO.”

Ook wordt twee keer genoemd dat het kleine plein onvoldoende mogelijkheden biedt.

“We hebben een relatief klein schoolplein. Meer groen betekent minder beweegruimte. Er zijn geen uitbreidingsmogelijkheden. .. in de omgeving van school is heel veel groen.... wij maken gebruik van die voorzieningen onder schooltijd (o.a. natuurspeeltuin).”

Twee scholen geven aan dat zij recentelijk verbeteringen aan het plein hebben gerealiseerd. Een school stelt voorop -ook met betrekking tot voeding en drinkbeleid- het relevant te vinden om bij de taakstelling van de school blijven.

“Wij doen wat wij kunnen passend bij de taakstelling van een school. Uitbreiding van deze taakstelling is zeker niet wenselijk. Primair ligt de verantwoordelijkheid bij ouders en de organisaties die hierin gespecialiseerd zijn.”

Door 19% (N=8) van de scholen die geen aanvullende wensen of ambities hebben op dit thema, wordt geen aanvullende toelichting gegeven.

School heeft mogelijk wensen of ambities ten aanzien van moestuinieren of bewegen, spelen en groenbeleving op school. (9%, N=4)

Van de scholen die aangeven mogelijk wensen of ambities te hebben, worden vooral randvoorwaarden genoemd, zoals budget of de beperkingen (omvang) van het plein zelf. Een school geeft -met een knipoog- ‘minder zand in school’ aan als wens. Ook het punt dat er andere prioriteiten zijn, wordt een keer genoemd. Ten slotte wordt ook de praktische kant van onderhoud (bemensing) genoemd als drempel om te gaan voor inzet hierop. Binnen de groep respondenten die ‘mogelijk wensen of ambities heeft’, zijn vrijwel alle respondenten positief over vergroening van de schoolomgeving.

“Zou mooi zijn als we een moestuin kunnen creëren. De ruimte is ervoor, maar de bemensing voor het onderhouden niet.”

3.3 Aandacht voor slaap en/of ontspanning op school

Bij de vraag ‘Heeft u wensen of ambities ten aanzien van aandacht voor slaap en/of ontspanning op school?’ geeft 79% (N=34) aan geen wensen of ambities te hebben. Door 9% (N=4) van de scholen wordt ‘mogelijk’ geantwoord op deze vraag en 12% (N=5) geeft aan wel wensen of ambities te hebben ten aanzien van aandacht voor slaap en/of ontspanning op school.

Of scholen nu wel of geen ambities hebben op dit thema, vanuit meerdere respondenten zien we dat zij ‘in geval van signalen’ het gesprek met ouders aangaan. Door 2 scholen wordt expliciet de rol van externe partijen (GGD) hierin genoemd.

Ja, school heeft wensen of ambities ten aanzien van aandacht voor slaap en/of ontspanning op school. (12%, N=5)

Een kleine groep scholen geeft aan wensen of ambities op dit vlak te hebben. Zij zien vooral dat de rol van ouders kan worden versterkt en denken daarbij aan ‘ouders informeren’ of ‘thema-avonden’. De meeste scholen geven het niet (structureel) een plek binnen het lesaanbod.

“Er kan meer aandacht komen op het gebied van slaap. Tijdens oudergesprekken wordt het wel besproken maar in het lesaanbod komt niet tot minimaal naar voren.”

Een andere school ziet dit thema:

“Gewoon als onderdeel binnen het kader gezond gedrag net als eten en drinken”.

School heeft mogelijk wensen of ambities ten aanzien van aandacht voor slaap en/of ontspanning op school. (9%, N=4)

Een tweede kleine groep geeft aan *mogelijk* wensen of ambities op het thema slaap of ontspanning te hebben. Een school geeft aan in alle groepen al ontspanningsmomenten in het programma te hebben ondergebracht:

“Voor ontspanningsmomenten zorgen wij al. Alle groepsleerkrachten geven hier een mooie eigen inbreng in hun lesrooster. Het belang van slaap wel blijven benoemen.”

Ook wordt binnen deze groep met mogelijk ambities of wensen op het gebied van slaap of ontspanning genoemd dat ouders moeilijk hun rol lijken te pakken hierin.

“We merken dat ouders het lastig vinden om hier verstandige keuzes in te maken en hier regie op te pakken.”

Nee, school heeft geen wensen of ambities ten aanzien van aandacht voor slaap en/of ontspanning op school. (79%, N=34)

De grootste groep scholen geeft aan geen wensen of ambities te hebben op dit onderwerp. Meerdere scholen noemen actief dat zij in geval van signalen het onderwerp wel bespreken met ouders/verzorgers en/of het benoemen tijdens een les.

“We benoemen dit soms tijdens een gesprek of les, als we denken dat dit een rol speelt.”

4 Kansengelijkheid in relatie tot voeding en kinderen

Met betrekking tot kansengelijkheid in relatie tot voeding en kinderen zijn de volgende thema's bevestigd: zonder ontbijt of met honger naar school; getroffen voorzieningen ten behoeve van extra beschikbaarheid eten op school; het programma schoolmaaltijden.

Achtergrond:

Voor meer achtergrond over het Programma Schoolmaaltijden zie:

<https://schoolmaaltijden.nl/>

Voor meer informatie over de ontbijtwinkel in Nijmegen

<https://vincentiusnijmegen.nl/ontbijtwinkel/>

4.1 Zonder ontbijt of met honger naar school

In antwoord op de vraag 'Is bekend of er kinderen zonder ontbijt of met honger naar jullie school komen? Zo ja, om hoeveel kinderen gaat het ongeveer?', geeft 61% (N=26) aan dat dit bekend is en dat er kinderen zonder ontbijt of met honger naar school komen. Bij 26% (N=11) van de scholen is dit niet bekend en 14% (N=6) geeft aan dat dit mogelijk het geval is.

Het merendeel van de scholen (58%, N=25) weet niet precies om hoeveel kinderen het gaat die zonder ontbijt of met honger naar school gaan.

"We hebben het zelf gelukkig nog niet van kinderen gehoord."

"Ik heb geen indicatie om aan te nemen dat dit vaak voorkomt."

Een aantal scholen (N=6) weet dat er kinderen zonder ontbijt naar school komen, maar noemt geen aantallen. Zo zegt één school:

"Onbekend, dit is de onzichtbare armoede in de school."

Eén school noemt het zonder ontbijt naar school komen een opvoedingsvraagstuk. Twee scholen geven aan geen aantallen te weten, maar wel te weten dat ouders graag gebruik zouden maken op diensten/ontbijt vanuit de gemeente of overheid.

7% (N=3) van de scholen geeft aan dat er geen kinderen zonder ontbijt of met honger naar school gaan, bij 9% (N=4) gaat het om 1-5 kinderen, bij nog eens 9% (N=4) om 6-10 kinderen en bij 12% (N=5) van de scholen gaat het om meer dan 10 kinderen. 7% (N=3) van de scholen geeft aan dat het om een zeer beperkt, of wisselend aantal kinderen gaat.

4.2 Voorziening extra beschikbaarheid eten op school

Op 65% (N=28) van de scholen zijn voorzieningen getroffen om kinderen extra eten te geven, bijvoorbeeld door fruit, boterhammen of crackers aan te bieden. Het merendeel van deze scholen (N=21) geeft aan altijd voorraad te hebben, indien nodig. Een aantal scholen benoemt hier ook EU Schoolfruit of de boodschappenkaart.

“Er liggen altijd boterhammen in de vriezer. Er worden geregeld boterhammen gesmeerd voor kinderen die niets bij zich hebben. Ook wordt het schoolfruit dat over is aan de kinderen meegegeven die dat het beste kunnen gebruiken thuis.”

“[...] Daarnaast doen we ca 7 maanden¹ per jaar mee aan het programma EU Schoolfruit. Dit is voor 3x per week. Het fruit wordt dan geprepareerd door ouders, wat direct ook sociaal wat oplevert en het lijntje met school kort.”

Eén school geeft aan: *“Sinds 4 jaar voeren wij een beleid waarbij we gezamenlijk ontbijten in alle groepen.”*

Bij 35% (N=15) van de scholen zijn geen voorzieningen getroffen om kinderen extra eten te geven. Bij het gros van deze scholen zijn er geen kinderen die met honger of zonder ontbijt naar school komen, of is er geen aanleiding om te denken dat het om grote aantallen gaat. Twee scholen hebben geen voorzieningen, maar gaven eerder wel aan dat ze weten dat er kinderen zonder ontbijt naar school komen (geen specifieke aantallen bekend). Een aantal scholen geeft aan dat ze een oplossing vinden in het geval dat een kind geen eten mee heeft.

“Mocht er een situatie zijn van vergeten eten, dan delen kinderen in de klas of worden ouders gebeld om nog iets te brengen.”

“Komt het voor dat een kind een keer niks meeheeft. Is er in school altijd wel iets wat we kunnen aanbieden.”

4.3 Programma schoolmaaltijden

Van de scholen binnen deze inventarisatie komt 47% (N=20) niet in aanmerking voor het landelijk programma schoolmaaltijden.² Twee scholen benoemen dat ouders hier wel graag gebruik van zouden willen maken.

“Ik heb wel ouders van onze school gewezen op stichting Vincentius en de ontbijtservice/tassen of andere ondersteuning, omdat zij buiten de boot vallen met de nieuwe regeling (landelijke). Dit is nu gekoppeld aan scholen en niet meer afgestemd op individuele situaties en kaders.”

“Er zijn ook ouders die vragen naar de ontbijttas of naar de boodschappenkaart. Helaas komt onze school niet in aanmerking voor de [red: landelijke] projecten. Dit vinden wij heel erg jammer.”

Door 9% (N=4) van de scholen wordt aangegeven dat zij gebruik maken van de Regeling ‘Eten op School’ en 33% (N=14) van de scholen geeft aan de regeling ‘Boodschappenkaarten’ te gebruiken. 12% (N=5) van de scholen geeft aan ‘anders’.

“Wij verzorgen fruit en brood (lunch).”

“[...] schoolfruit, maandelijks lunch in de klas, wekelijks kookles in elke klas.”

¹ Bron: EU schoolfruit heeft de duur van 20 weken.

² Het [Programma Schoolmaaltijden](#) richt zich op basis- en middelbare scholen waarvan minstens 30% van de leerlingen uit een huishouden komt met een laag inkomen.

“[...] we hebben hun ouders begeleid naar de boodschappenkaart. Dit is een initiatief van het Rode Kruis. Dit gaat om 110 leerlingen. Veelal komen onze leerlingen dus met gevulde buiken naar school. Ander punt is dat er een aantal ouders zijn die het lastig vinden om het altijd georganiseerd te krijgen om de tassen gevuld te krijgen. Dan zien we kinderen die nog even snel naar de Lidl zijn geweest met een croissant op de vuist op school arriveren.

Voor meer achtergrond over het Programma Schoolmaaltijden zie: <https://schoolmaaltijden.nl/>

5 Overige opmerkingen of vragen

Voor respondenten was er de mogelijkheid tot extra opmerkingen of vragen ter afsluiting van de vragenlijst.

Door één school werd de zorg geuit dat externe organisaties plannen maken voor het onderwijs, *“waar het onderwijs niet op zit te wachten of wat helemaal niet past bij de taakstelling van het onderwijs”*. Deze respondent benadrukt daarnaast dat alle organisaties in een wijk zich gezamenlijk verantwoordelijk moeten voelen voor een gezonde school, niet alleen de school zelf.

Ook werd 1 keer opgemerkt: *“Tot waar reikt de invloed van school? Tot waar willen we gaan? Dit blijft een lastige kwestie, gezien de uitdaging voor gewoon goed onderwijs ook al groot genoeg is”*.

Een andere school gaf aan interesse te hebben in een goed voorbeeld van voedingsbeleid. Ten slotte werd genoemd dat er nauw contact is met de GSA (gezonde school adviseur) van de school en dat via de route binnen de GGD de aanpak van de school bekend is.

Samenvatting

Op veel scholen is er aandacht voor gezonde voeding en gezond drinken. Aandacht voor een gezond tienuurtje is hierbij het meest voorkomend en ook een gezonde lunch is op bijna de helft van de scholen de afspraak. Water drinken op alle dagen van de week en op ieder moment wordt op 16% van de scholen gedaan en nog eens 54% van de scholen stimuleert dit, maar controleert dit niet. Gezond traktatiebeleid wordt gestimuleerd door scholen (51%), maar iets ongezonds mag wel worden uitgedeeld. Daardoor kunnen we onvoldoende stellen of dat dit traktatiebeleid daadwerkelijk gezond beleid is. Van de scholen kiest 35% voor een feestbeleid zonder traktaties, zij maken er op een andere manier een feestje van.

Bij een grote groep (40%) is er aandacht voor voedingseducatie, maar niet structureel. Door 21% van de scholen wordt in diverse leerjaren aandacht aan voedingseducatie besteed en nog eens 21% besteed hier structureel en in alle leerjaren aandacht aan. Door 12% van de scholen wordt aangegeven dat zij geen of vrijwel geen aandacht besteden aan voedingseducatie.

De helft van de scholen geeft aan dat zij geen tot vrijwel geen aandacht besteden aan het belang van goede slaap en hoe je voor een goede nachtrust kunt zorgen. Door 33% van de scholen wordt genoemd dat zij dit wel af en toe, maar niet structureel aandacht hebben voor het thema slaap en 12% van de scholen doet dit wel en in diverse leerjaren.

Opvallend is dat op scholen waar ‘uitsluitend water mag worden gedronken op alle momenten en alle dagen van de week’, het vaakst hoog op tevredenheid over het gevoerde beleid wordt gescoord. Voor de onderdelen van het voedingsbeleid kunnen we dit onderscheid niet maken, omdat de tevredenheid meerdere items omvat.

Een derde van de scholen moestuiniert structureel en al meerdere jaren met de kinderen bij de eigen schoollocatie. Door ongeveer een kwart van de scholen wordt er aandacht besteed aan moestuinieren op een nabijgelegen locatie, is men recent gestart of geeft men op andere wijze aandacht aan eetbaar groen. Op 44% van de scholen is er geen aandacht voor moestuinieren of eetbaar groen.

De meeste schoolpleinen nodigen uit tot bewegen en spelen, op meerdere pleinen is er winst te behalen qua groenbeleving. Op 12% van de scholen nodigt het plein onvoldoende uit tot bewegen, spelen en groenbeleving. Meer dan de helft van de scholen geeft aan openbaar toegankelijk te zijn na schooltijd.

Wensen en ambities t.a.v. voedings- drinkbeleid

Iets meer dan de helft (23 scholen) van de scholen geeft aan geen verdere wensen of ambities te hebben bij voedings- of drink beleid. Redenen die genoemd worden zijn: “men is tevreden met het huidige beleid; men ziet dat de bestedingsruimte van ouders beperkingen met zich meebrengen of het onvoldoende mogelijk maakt om bepaalde keuzes t.a.v. voeding te eisen; prioriteiten of taakstelling” en ten slotte wordt “lastig om beleid te handhaven” een keer genoemd. Eenderde (14 scholen) van de scholen geeft aan wel ambities te hebben daarbij gaat het onder andere om aanpassen traktatiebeleid, verder stimuleren gezonde voeding, verbeteren handhaving en aanpassen voedingsbeleid. En nog eens 6 scholen heeft mogelijk wensen of

ambities hierbij worden vooral "het verbeteren van het handhaven en het realiseren van strakkere afspraken rondom voedingsbeleid" genoemd.

Wensen en ambities t.a.v. moestuinieren of bewegen, spelen en groenbeleving op school

Een positieve houding ten opzichte van het vergroenen van de schoolomgeving (24 scholen) is het meest genoemd door deze groep scholen, waaronder het verdiepen van het moestuinieren en het verbeteren van de beschikbaarheid van eetbaar groen.

Wensen en ambities t.a.v. slaap of ontspanning

Of scholen nu wel of geen ambities hebben op dit thema, vanuit meerdere respondenten zien we dat zij 'in geval van signalen' het gesprek met ouders aangaan. We zien vrijwel niet dat scholen het structureel een plek geven binnen het lesaanbod. Ten slotte wordt meerdere keren genoemd dat men graag de rol van ouders versterkt zou zien.

Kansengelijkheid en kinderen en voeding

Meer dan de helft van de scholen (61%) geeft aan dat het bekend is of er kinderen zonder ontbijt of met honger naar jullie school komen en dat er kinderen zonder ontbijt of met honger naar school komen. Bij doorvragen naar om hoeveel kinderen dit gaat, geeft het merendeel (58%) aan dit niet precies te weten. Door 7% van de scholen wordt aangegeven dat er geen kinderen zonder ontbijt of met honger naar school gaan en 12% geeft aan dat dit om meer dan 10 kinderen gaat.

Op 65% van de scholen zijn voorzieningen getroffen om kinderen extra eten te geven, bijvoorbeeld door fruit, boterhammen of crackers aan te bieden.

Van de scholen binnen deze inventarisatie komt 47% niet in aanmerking voor het landelijk programma schoolmaaltijden. Door 9% van de scholen wordt aangegeven dat zij gebruik maken van de Regeling 'Eten op School'; 33% van de scholen geeft aan de regeling 'Boodschappenkaarten' te gebruiken en 12% van de scholen geeft aan 'anders'.

Bijlage 1. Vragenlijst

Voeding, bewegen en ontspanning op school

Opgroeien in goede gezondheid, je talenten ontwikkelen en dromen van een gezonde toekomst. Helaas is het voor een te groot deel van de kinderen en jongeren van Nijmegen niet vanzelfsprekend. Binnen de stad zijn er grote en groeiende gezondheidsverschillen. ‘Jong, Gezond en in Beweging’, een samenwerking tussen Bindkracht10, GGD Gelderland-Zuid, Gemeente Nijmegen, Sportbedrijf en alle andere partijen uit de stad die actief zijn op dit onderwerp, bouwt aan een samenleving waarin kinderen en jongeren in goede gezondheid opgroeien.

Jullie als school zijn hierin een belangrijke partner. Graag horen we wat jullie al doen op het gebied van voeding, beweging en ontspanning. Daarnaast willen we graag weten waar jullie wensen en ambities liggen, zodat we samen op kunnen trekken om meer kinderen in goede gezondheid te laten opgroeien.

Samen maken we gezond gewoon!

Het invullen van deze vragenlijst duurt ongeveer 10 tot 15 minuten.

* Vereist

1. Naam school *

2. Is bekend of er kinderen zonder ontbijt of met honger naar jullie school komen? Zo ja, om hoeveel kinderen gaat het ongeveer? *

3. Hebben jullie op school voorzieningen getroffen om kinderen extra eten te geven, bijvoorbeeld fruit of boterhammen? Graag jullie toelichting. *

4. Komt jullie school in aanmerking voor het landelijk Programma Schoolmaaltijden? Zo ja, op welke wijze maken jullie hier gebruik van? *

- ☐ Ja, we maken gebruik van de regeling Boodschappenkaarten
- ☐ Ja, we maken gebruik van de regeling Eten op School
- ☐ Ja, we komen in aanmerking. We maken er (nog) geen gebruik van.
- ☐ Nee, we komen niet in aanmerking voor het landelijk Programma Schoolmaaltijden.
- ☐ Anders

5. Wat zijn op dit moment de regels op jullie school rond (water) drinken? Onder 'water' wordt ook 'thee zonder suiker' verstaan. *

- ☐ Er mag bij ons op school alleen water gedronken worden (op alle momenten en alle dagen van de week).
- ☐ In de kleine pauze mag alleen water gedronken worden. In de grote pauze mogen leerlingen ook iets anders drinken.
- ☐ In de grote pauze mag alleen water gedronken worden. In de kleine pauze mogen leerlingen ook iets anders drinken.
- ☐ Op een vaste dag in de week mogen kinderen alleen water drinken, op de rest van de momenten geldt die regel niet.
- ☐ We stimuleren het drinken van water, maar kinderen mogen ook iets anders drinken. We controleren dat niet.
- ☐ We hebben geen drinkbeleid.
- ☐ Anders

6. Hoe tevreden bent u over uw huidige drinkwaterbeleid? *

○ ○ ○ ○ ○

7. Wat zijn op dit moment de afspraken ten aanzien van eten in de kleine pauze? *

- ☐ Op alle dagen van de week is de afspraak dat kinderen alleen fruit of groente eten.
- ☐ Op 1 of enkele dagen in de week is de afspraak dat kinderen alleen fruit of groente eten, op andere dagen geldt die afspraak niet.
- ☐ We stimuleren het eten van fruit of groente, maar kinderen mogen ook wat anders eten.
- ☐ We hebben geen beleid ten aanzien van eten in de kleine pauze.
- ☐ Anders

8. Wat zijn op dit moment de afspraken of adviezen voor het eten tijdens de lunch? *

- ☐ Op alle dagen van de week is de afspraak een gezonde lunch. Kinderen/ouders worden erop aangesproken als er iets ongezonds wordt meegenomen.
- ☐ Een gezonde lunch meenemen is de afspraak, maar er wordt niet gecontroleerd of gehandhaafd.
- ☐ Op 1 of enkele dagen in de week is een gezonde lunch de afspraak, op andere dagen geldt die regel niet.
- ☐ We stimuleren een gezonde lunch, maar kinderen mogen ook iets anders meenemen.
- ☐ We hebben geen beleid voor de lunch.
- ☐ Anders

9. Wat is het huidige beleid voor traktaties? *

- ☐ Kinderen mogen alleen gezonde traktaties meenemen.
- ☐ We hebben feestbeleid en trakteren niet. We maken er op een andere manier een feestje van.
- ☐ We stimuleren gezonde traktaties, maar als kinderen iets anders meenemen, mag het worden uitgedeeld.
- ☐ Kinderen mogen meenemen en uitdelen wat ze willen.
- ☐ Anders

10. Besteedt jullie school aandacht aan voedingseducatie? *

- ☐ Ja, dat doen we structureel en in alle leerjaren.
- ☐ Ja, dat doen we in diverse leerjaren.
- ☐ Er is wel af en toe aandacht voor voedingseducatie, maar niet structureel.
- ☐ Nee, dat doen we niet/vrijwel niet.
- ☐ Anders

11. Hoe tevreden bent u over het huidige voedingsbeleid? *

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

12. Heeft u wensen of ambities ten aanzien van het voedingsbeleid of drinkbeleid op uw school? *

13. Heeft jullie school een moestuin of moestuinbakken? *

- ☐ Ja, al meerdere jaren
- ☐ Ja, we zijn recent gestart
- ☐ Nee, geen moestuin, maar wel andere vormen van eetbaar groen, zoals struik/boom op het plein of opkweken van groen in de vensterbank.
- ☐ Nee, dat hebben we niet.
- ☐ Anders

14. In hoeverre nodigt jullie schoolplein uit tot bewegen, spelen en groenbeleving? *

- ☐ Ons plein nodigt zeker uit tot bewegen, spelen en groenbeleving.
- ☐ Ons plein nodigt uit tot bewegen en spelen, maar er is niet veel groen.
- ☐ Ons plein heeft veel groen, maar nodigt weinig uit tot bewegen en spelen.
- ☐ Ons plein nodigt te weinig uit tot bewegen, spelen en groenbeleving.
- ☐ Anders

15. Is het schoolplein openbaar toegankelijk na schooltijd? *

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Anders

16. Heeft u wensen of ambities ten aanzien van moestuinieren of bewegen, spelen en groenbeleving op uw schoolplein? *

17. Besteedt jullie school aandacht aan het belang van goede slaap en hoe je voor een goede nachtrust kunt zorgen? *

- ☐ Ja, dat doen we in diverse leerjaren
- ☐ Er is wel af en toe aandacht voor slaap, maar niet structureel
- ☐ Nee, dat doen we niet/ vrijwel niet
- ☐ Anders

18. Heeft u wensen of ambities ten aanzien van aandacht voor slaap en/of ontspanning op school? *

19. Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst. Hebben jullie nog opmerkingen of vragen? We horen het graag.